УДК 355.41+355.457.1+351.746.1(477)

В'ячеслав ВАСИЛЕВСЬКИЙ,
заступник ректора академії з ресурсного забезпечення,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПОТРЕБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ ПРИКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ

У статті наведено результати розроблення методичного підходу щодо визначення загальних потреб забезпечення матеріальними засобами прикордонних підрозділів швидкого реагування. Акцентується увага на з'ясуванні ролі і місця матеріально-технічного забезпечення бойового застосування прикордонних підрозділів швидкого реагування, а також формалізації загальних потреб їх бойового застосування.

Ключові слова: *матеріально-технічне забезпечення, логістика, прикордонні підрозділи швидкого реагування, охорона державного кордону, Державна прикордонна служба України.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У Концепції Державної цільової правоохоронної програми "Облаштування та реконструкція державного кордону" на період до 2020 року [1] визначено, що одним із суттєвих чинників, які перешкоджають повноцінному реагуванню на реальні та потенційні загрози прикордонній безпеці, є недостатність ресурсного забезпечення Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ).

© Василевський В.

Зважаючи на це, серед основних завдань, визначених у Стратегії розвитку ДПСУ [2], значна увага приділяється формуванню сучасної системи логістики та ефективному управлінню матеріальними і технічними ресурсами.

При цьому особливий акцент в умовах проведення антитерористичної операції та загострення воєнно-політичної обстановки ми ставимо на нагальній потребі покращення організації матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) прикордонних підрозділів швидкого реагування (ППШР), функціонування яких регламентовано наказами ДПСУ та МВС, зокрема [3; 4].

Так, у наказі [3] визначено повноваження органів управління з організації застосування підрозділів складу бойового резерву для посилення охорони державного кордону (ПСБРПОДК). Вони застосовуються для посилення охорони окремих найбільш активних напрямів протиправної діяльності шляхом визначення прикордонним заставам або відділенням інспекторів прикордонної служби ділянок державного кордону (ДК) або районів застосування в межах ділянки відповідальності одного чи двох суміжних відділів прикордонної служби, на яких необхідно здійснити нарощування сил і засобів, окремих завдань і способів їх виконання.

Визначено, що для виконання завдань з посилення охорони державного кордону (ОДК) можуть застосовуватись лише штатні прикордонні підрозділи (прикордонна застава, відділення інспекторів прикордонної служби, відділення прикордонного контролю) прикордонних комендатур швидкого реагування та оперативно-бойових прикордонних комендатур [3]. Разом із тим, за потреби, залежно від обстановки на ділянці, яка потребує посилення, виділені для ОДК підрозділи можуть посилюватись розрахунками групової зброї, броньованою або спеціальною технікою, матеріально-технічними засобами бойових підрозділів і підрозділів забезпечення комендатур. Як виняток для посилення ОДК самостійно можуть застосовуватись оперативні зенітно-артилерійські та протитанкові прикордонні застави прикордонних загонів, бойові підрозділи та підрозділи забезпечення комендатур. Для виконання окремих особливо важливих (спеціаль-

них) завдань на ділянці відповідальності прикордонних загонів як мобільна група може застосовуватись відділення розвідки комендатури.

Отже, система МТЗ, яка була розрахована на діяльність ДПСУ як правоохоронного органу, потребує значної модернізації в умовах проведення антитерористичної операції, загострення воєнно-політичної обстановки та в особливий період. Переоцінці підлягають принципи, норми належності, форми, методи і засоби МТЗ з метою створення умов для ефективного виконання покладених на ППШР завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Станом на сьогодні аналіз досвіду матеріального забезпечення ППШР ДПСУ у наукових джерелах висвітлено дуже обмежено. Так, у роботі [5] обґрунтовано низку рекомендацій начальнику органу ОДК щодо використання та розподілу матеріально-технічних засобів. При цьому основну увагу акцентовано на необхідності подальшого розвитку прикордонних підрозділів швидкого реагування та удосконаленні МТЗ під час виконання оперативно-службових (службово-бойових) завдань.

Низка тематичних наукових праць присвячена питанням адаптації системи МТЗ Збройних Сил України до логістичних стандартів армій провідних держав світу, зокрема, Ізраїлю та тих, що належать до блоку НАТО, наприклад, [6–8]. Результати аналізу цих праць висвітлено у спільній роботі автора [9].

Удосконаленню теоретико-методологічних засад тилового забезпечення угруповань Національної гвардії України присвячено наукові праці О. М. Шмакова, І. Ф. Роліна, І. Є. Морозова [10; 11].

Інші тематичні праці датуються періодом другої половини XX століття. Вони стосуються діяльності Прикордонних військ КДБ СРСР та Прикордонних військ України, структура та окремі завдання яких принципово відрізняються від сучасного прикордонного відомства України.

Отже, нагальним для практики та актуальним для теорії воєнної науки є завдання удосконалення системи МТЗ ППШР. У даному контексті метою статті є висвітлення результатів розроблення методич-

ного підходу щодо визначення загальних потреб забезпечення матеріальними засобами прикордонних підрозділів швидкого реагування.

Виклад основного матеріалу дослідження. При моделюванні системи матеріально-технічного забезпечення бойового застосування (БЗ) ППШР особливу вагу мають особливості тилової обстановки, яка характеризується таким:

відрив від місць постійної дислокації, що зумовлює унеможливлює застосування чинного Положення про військове (корабельне) господарство Прикордонних військ України (наказ Голови Держкомкордону – командувача Прикордонних військ України від 06.08.98 № 328);

відсутність стаціонарних складів, сховищ, заправних пунктів для зберігання і видачі матеріальних цінностей;

відсутність майстерень з обслуговування та ремонту матеріальних цінностей;

обмежені можливості щодо дотримання та контролю санітарно-гігієнічних вимог у місцях тимчасової дислокації;

стохастичний характер завдань, що покладаються на ППШР, зумовлений можливістю різкої зміни обстановки;

діяльність диверсійно-розвідувальних сил противника (незаконних збройних формувань) у тилу підконтрольної (частково підконтрольної) території.

Усе це додатково зумовлює відміну матеріального забезпечення ППШР від прикордонних підрозділів, що виконують завдання у межах закріплених ділянок відповідальності на регулярній основі. Крім того, система матеріального забезпечення ППШР, яка була розрахована на мирний час, потребує удосконалення з урахуванням нових загроз та ризиків у сфері прикордонної діяльності у зоні проведення АТО на основі провадження нових принципів, норм належності, форм, методів і засобів її побудови.

Результати аналізу нормативно-правових актів, що регламентують функціонування ППШР, а також роль і місце МТЗ під час застосування їх за призначенням дозволили сформувати методичний підхід

щодо визначення раціонального варіанта МТЗ бойового застосування ППШР, схема якого подана на рисунку.

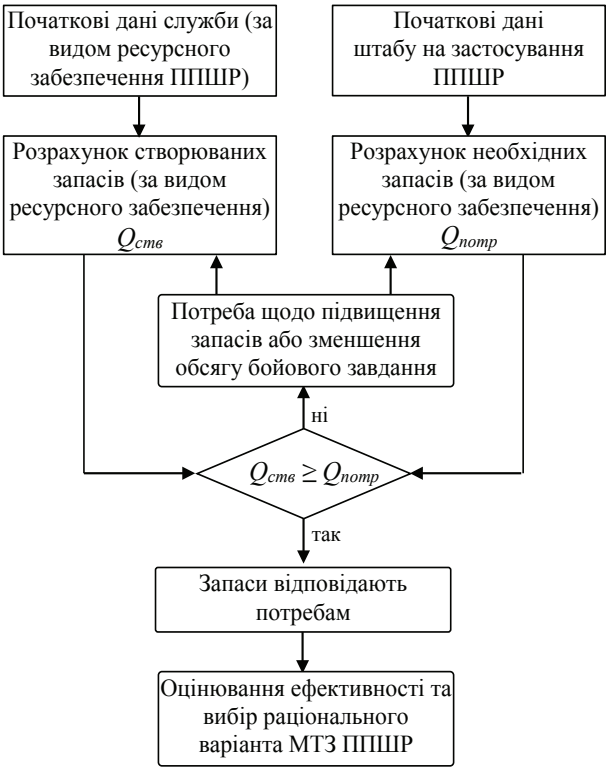

Схема методичного підходу щодо визначення раціонального варіанта матеріально-технічного забезпечення бойового застосування прикордонних підрозділів швидкого реагування

У даному методичному підході, логіка якого є зрозумілою зі схеми, відкритим залишається питання розрахунку створюваних або необхідних запасів (за видом ресурсного забезпечення), а також оцінювання ефективності МТЗ ППШР.

Розрахунок відповідних запасів здійснюється у розрахунково-постачальних одиницях.

Під розрахунково-постачальною одиницею (РПО) розуміють умовно прийняту величину, яка застосовується для визначення забезпеченості військ матеріальними засобами, обчислення потреби у них, а також при установленні норм витрати і запасів [12].

У Збройних Силах України розрахунково-постачальними одиницями умовно прийняті: щодо боєприпасів – бойовий комплект; щодо пального і рідкого ракетного палива – заправка; щодо продовольства – добова видача; щодо хімічного майна – комплект і зарядка; стосовно інших матеріальних засобів – комплект.

Бойовий комплект – установлена кількість боєприпасів на одиницю озброєння (автомат, карабін, гвинтівку, пістолет, кулемет, міномет, гармату та інші) чи на бойову машину (танк, бойову машину піхоти, бронетранспортер тощо). Бойовий комплект з`єднання (частини, підрозділу) обчислюється на все озброєння.

Заправка ракети – кількість ракетного палива, яке вміщують її паливні баки.

Заправка пального – його кількість, що вміщується у паливну систему машини (агрегата) або забезпечує встановлений запас її ходу (час роботи). Заправка визначається: для гусеничних машин, колісної військово-інженерної техніки та вертольотів – місткістю основних баків та додаткових ємкостей, які конструктивно входять у їхні паливні системи; для колісних машин (крім військово-інженерних) – кількістю пального, яке забезпечує запас ходу їх на встановлені наказом Міністра оборони України відстані (які визначаються за основними нормами витрати), а для агрегатів – установленою кількістю часу їх роботи. Заправка пальним з`єднання (частини, підрозділу) нараховується на всю наявну за обліком техніку.

Добова видача – кількість продуктів, яка належить за встановленими нормами для харчування однієї особи на добу. Добова видача з'єднання (частини, підрозділу) нараховується на його обліковий склад.

Комплект – набір приладдя (інструментів, запасних частин, предметів речового та іншого майна), складений за визначеним переліком та у встановлених кількостях.

Зарядка – кількість спеціальних речовин (твердих, рідких, розчинів тощо), які вміщуються в основні ємності спеціальних машин та приладів.

Кількісні показники розрахунково-постачальних одиниць на одного військовослужбовця, на одиницю озброєння і військової техніки є величиною постійною і установлюються постановами Кабінету Міністрів і наказами Міністра оборони України, а на військові формування (з'єднання, частину, підрозділ) – змінною величиною, яка залежить від ступеня укомплектованості особовим складом, технікою і озброєнням.

Потреба у матеріальних засобах, як правило, визначається за двома періодами: на підготовку до бойових дій (здійснення пересування) і на ведення бойових дій (здійснення пересування). Обчислення потреби у матеріальних засобах здійснюється: при наступальних діях – на день бою; при оборонних діях – на весь період оборони з подальшим уточненням за днями бою; при здійсненні пересування – на всю його протяжність з подальшим уточненням на кожний добовий період.

З урахуванням зазначеного, визначення загальних потреб у матеріальних засобах $Q^i (Q^i_{ств}$ *або* $Q^i_{потр})$ ППШР пропонуємо здійснювати за формулами:

$$Q^i_{c(РПО)} = P^i_c + \frac{P^i_c K^i_c}{100} + H^i_{ск}; \quad (1)$$

$$Q^i_{c(m)} = Q^i_{c(РПО)} M^i, \quad (2)$$

де $Q^i_{c(РПО)}$ – потреби *i*-го виду матеріальних засобів для *c*-го споживача, РПО; P^i_c – орієнтовна або встановлена (задана) витрата *i*-го виду матеріальних засобів для *c*-го споживача у планованих діях, РПО; K^i_c – коефіцієнт імовірних втрат *i*-го виду матеріальних засобів для *c*-го споживача у планованих діях, %; $H^i_{ск}$ – норма запасів *i*-го виду матеріальних засобів для *c*-го споживача станом на кінець планованих дій, РПО; $Q^i_{c(m)}$ – потреби *i*-го виду матеріальних засобів для *c*-го споживача, одиниць маси (т); M_i – маса РПО *i*-го виду матеріальних засобів для *c*-го споживача у планованих діях, одиниць маси (т).

Приклад.

Визначити потребу (у РПО та т) пального *i*-го виду для ППШР, яка автономно виконує завдання, якщо планована витрата пального складає 0,6 заправок, можливі втрати до 20 % від встановленої витрати, а до кінця виконання завдання ППШР повинна мати запаси пального у розмірі 1,5 заправки. Маса однієї заправки пального становить 3,39 т.

Розв'язок здійснюємо за формулами (1) і (2):

$$Q^i_{c(РПО)} = 0,6 + \frac{0,6 \cdot 20}{100} + 1,5 = 2,2 \ запр$$

$$Q^i_{c(m)} = 2,22 \cdot 3,39 = 7,53 \ m$$

Висновок. Отже, у статті відповідно до мети висвітлено результати розроблення методичного підходу щодо визначення загальних потреб забезпечення матеріальними засобами прикордонних підрозділів швидкого реагування.

Перспективами подальших розвідок за даним напрямом вбачається обґрунтування методики оцінювання ефективності матеріально-технічного забезпечення прикордонних підрозділів швидкого реагування.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції Державної цільової правоохоронної програми "Облаштування та реконструкція державного кордону" на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 1179-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1179-2015-%D1%80

2. Про схвалення Стратегії розвитку Державної прикордонної служби України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1189-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1189-2015-%D1%80

3. Про затвердження повноважень органів управління з організації застосування підрозділів складу бойового резерву : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 22.12.2017 № 120.

4. Про затвердження Положення про прикордонну комендатуру швидкого реагування Державної прикордонної служби України : наказ Мініс-

терства внутрішніх справ України від 15.04.2016 № 566/28696 від 21.03.2016 № 190 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0566-16

5. Курашкевич А. П. Рекомендації щодо організації матеріально-технічного забезпечення дій прикордонного підрозділу швидкого реагування під час загострення воєнно-політичної обстановки / А. П. Курашкевич, В. В. Лемешко // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : військові та технічні науки : наукове видання / голов. ред. Олексієнко Б. М. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. – № 1 (71). – С. 151–165.

6. Сапіга Р. І. Структуризація системи логістичного забезпечення Збройних Сил України / Р. І. Сапіга // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2009. – № 649 : Логістика. – С. 335–342.

7. Сумец О. М. Логістика у збройних силах НАТО та Бундесверу [Електронний ресурс] / Сумец О. М. – Режим доступу : http://logisticstime.com/news/logistika – v – vooruzhennyx – silax – nato – i- bundesvera

8. Шульман О. Військова логістика ізраїльської армії [Електронний ресурс] / О. Шульман // Військо-промисловий кур'єр. – 2006. – № 6. – Режим доступа : http://militaryarticle.ru/voenno – promishlennii-kurer/2008-vpk/2397 – voennaja – logistika – izrailskoj-armii

9. Саган В. В. Аналіз особливостей логістичного забезпечення провідних держав світу / В. В. Саган, В. В. Василевський // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Серія : військові та технічні науки : наукове видання [гол. ред. Олексієнко Б. М.]. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. – № 1 (71). – С. 211-225.

10. Шмаков О. М. Концептуальні положення теорії тилового забезпечення угруповань Національної гвардії України / О. М. Шмаков, І. Ф. Ролін, І. Є. Морозов // Збірник наукових праць ХУПС. – 2015. – Вип. 3. С. 131–136.

11. Ролін І. Ф. Метод визначення раціональної організації заходів матеріального забезпечення оперативних дій Національної гвардії України / І. Ф. Ролін, І. Є. Морозов // Збірник наукових праць ХУПС. – 2016. Вип. 1. – С. 157–160.

12. Військовий тил : навчальний посібник. Частина 1. – Київ : НАОУ, 2000.

Рецензент – доктор військових наук, професор Кириленко В. А.

Василевский В. **Методический подход к определению общей потребности обеспечение материальных средств пограничных подразделений быстрого реагирования**

В статье приведены результаты разработки методического подхода к определению общих потребностей обеспечения материальными средствами пограничных подразделений быстрого реагирования. Акцентируется внимание на выяснении роли и места материально-технического обеспечения боевого применения пограничных подразделений быстрого реагирования, а также формализации общих потребностей их боевого применения.

Ключевые слова: *материально-техническое обеспечение, логистика, пограничные подразделения быстрого реагирования, охрана государственной границы, Государственная пограничная служба Украины.*

Vasylevskyi V. **Methodical approach to determining the general support needs of border guard rapid response units**

The results of a methodical approach development to determining the general support needs of border guard rapid response units have been presented in the article. The focus is on clarifying the role and place of material and technical support for the combat deployment of the border guard response units, as well as formalizing the general needs of their combat use.

Keywords: *material and technical support, logistics, border guard rapid response units, state border guard protection, State Border Guard Service of Ukraine.*